

Йордан Йовков

Ехо

Ние сме твърде далече от тия полета, дето безбройни въоръжени маси с неудържимата и страховита сила на урагани се сблъскват една с друга. И може би, защото още няма опасност за нас, ние всеки ден говорим за войната с едно безгрижно и наивно лекомислие. Не искаме и не можем да вникнем в сложната и необятна загадка на това събитие, мисълта слабее и се помрачава, щом се опита да обгърне всичкия му ужас. А това е най-жестоката, най-колосалната борба, която още в първите си дни хвърли във всяка душа болката и гнета на страшен кошмар. И в тия вечери на кротка и нежна печал, когато на запад угасне и сетният слънчев лъч, на тъмното северно небе като че ли широко се разстила сянката на тревога и смут, и първите хладни пориви на есенния вятър сякаш идат от размаханите крила на смъртта...

Всеки ден идат до нас най-разнообразни новини. Те се чакат, поглъщат се и предизвикват радост у едни, огорчение и злоба – у други. Но струва ми се, между тях има много, които са чужди на всяка партийност и политика, които ясно и открито говорят за радости и скърби, неизменни и вечни. Те намират отзвук във всяка душа, защото са общочовешки.

Прелиствах чужди списания и вестници. В едно немско списание гледах една хубава рисунка – възрастен германски резервист, едър и снажен мъж, широка черна брада, яки плещи – от цялото му същество диша могъщата Кипяща сила на тевтонската раса. Той е облечен в новата си войнишка униформа. А няколко дни по-рано този човек е въртял тежкия железен чук, вървял е след плуга или е бил в някоя фабрика, дето сред хаоса на стоманените колелета той е напрягал желязото на своите мишци и пред жаравата на разпалените пещи в душата му е горял възторгът на здравия, честен и упорит труд. Сега той е войник. И пак така силен, горд и решителен. Минута на раздяла. В широките си прегръдки той държи най-малкото си дете, усмихва се и го милва. А при него други четири или пет търкат очи с малките си ръце, крият лица в дрехите на смутената и разплакана майка. Никога той не е бил тъй скъп, тъй любим и тъй хубав за тях. Но де отива? Защо ги оставя? Все тъй усмихнат и спокоен, с присвити рамене, той повтаря: „Отечеството“... Отечество? Какво е това? Какво значи за тях тая странна дума?

На друго място и в друго списание погледът ми се спира на безмълвна трогателна сцена. Млади войници в радостната и бодра суета, която обхваща всички в началото на всеки поход – бързат към трена. На всички лица усмивка, оживление и радост, китки по шапките, по пушките. И до едно от тия напети и хубави момчета, почти деца, върви стара жена – майка. Тя е чужда на всичкия този шум, на тая буйна радост, лицето е

смъртно бледо и погледът спрял в една убийствена мисъл. Но като че в тая най-голяма и най-света тъга има една струя на нещо неизбежно и неотразимо велико. И затова и те са тъй хубави и мили, затова и нейното сърце никога не се е препълвало с толкова нежност и толкова любов...

Отново прочитам из вестниците една позната вече случка. Подобно на всяка легенда, която силно поразява въображението и очарова душите, тоя разказ има вече няколко варианта. По-рано това беше някакъв принц, който, заловен в плен и запитан за името му, гордо отговорил: „Аз нямам име!“... Така беше по-рано. После прочетох същото, но вече за някой пленен германски моряк. Последният вариант се отнасяше за авиатор. Но нищо от това. Нищо, че може да е измислена тая история или вярна. Но в нея наистина има нещо хубаво, което тъй се харесва, примамва и затова се превъзсъздава в толкова форми. Това е изменилата съдба на смели, силни натури, нещастieto на герои, които изведнъж се виждат свързани, обезсилени и сломени. Тогава те изпадат в това каменно, презрително равнодушие към живота и смъртта, в което остава да живее само една горда, дълбока тъга. Ние изпитваме подобно чувство, когато стоим пред железната клетка, в която е заключен оrel.

А ето няколко реда, които събуждат недоумение и странно противоречие с идеите на една строга вяра: „Военното министерство съобщава: Франк, депутат от райхстага и виден социалистически лидер, умря в полето на честта.“ За едни това ще бъде печално заблуждение, за други – само логична последователност на една честна и искрена душа. И може би затова през тия редове проблясват лъчите на ореол, полъхва романтичната прелест на древните рицарски дни.

Но сред безбройните известия и описания от войната има места, има думи, които звучат като горък стон, звучат като пронизителен вик на страшно страдание. В Новое время прочетох тия няколко думи: „Във Вилненската болница се намира на лечение подпоручикът Свещников. Раненият не може да говори, изгубил е паметта си и не може да съобщи адреса на майка си.“ Сухият шаблонен стил на канцеларист. Все пак в тия няколко Думи е разказана цяла една покъртителна драма. Не се споменава ни бащата, ни братя, ни сестри. Търси се майката. И неволно пред погледа ви въстава бледният образ, траурът и това страдание и немощ, при които дори и сълзи не идат на суките очи.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов или екип на abc дизайн

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том първи, „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7915>]